

УДК 351.746:378

Ігор ЯРЕМЧУК,*кандидат педагогічних наук, доцент,**Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького, м. Хмельницький***АЛГОРИТМ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ “ПАСПОРТНИЙ
КОНТРОЛЬ” ПЕРСОНАЛОМ ДЕРЖАВНОЇ
ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ**

У статті охарактеризований алгоритм вивчення теми “Паспортний контроль” персоналом Державної прикордонної служби України за дистанційною формою навчання. Розкрито етапи та особливості проходження теми “Паспортний контроль” курсу вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Результати розробки алгоритму вивчення теми дозволили дійти висновку про необхідність та ефективність його використання для отримання персоналом Держприкордонслужби України навичок іноземного професійного спілкування.

Ключові слова: *дистанційне навчання, персонал Державної прикордонної служби України, алгоритм вивчення, паспортний контроль.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з основних засад зовнішньої політики України визначено забезпечення інтеграції нашої держави до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі. Така стратегія розвитку нашої держави визначає низку нових завдань і до персоналу Державної прикордонної служби України (ДПСУ) – забезпечення якісного прикордонного контролю на державному кордоні,

© Яремчук І.

участь в спільних міжнародних операціях, тренінгах, освітніх проєктах, заходах з обміну досвідом та зустрічах, що безперечно висуває нові вимоги стосовно розширення спектру професійних навичок і компетентностей персоналу ДПСУ, якими прикордонники повинні володіти задля успішного виконання поставлених завдань. Все частіше українські прикордонники стикаються з ситуаціями, коли від них вимагається спілкування з іноземними громадянами і колегами. Англійська мова в якості міжнародної стає основним засобом спілкування для прикордонників, які виконують свої службові обов'язки під час здійснення прикордонного контролю в міжнародних пунктах пропуску через державний кордон України.

Отже, уміння спілкуватися англійською мовою є однією з пріоритетних компетентностей, якою повинні володіти сучасні прикордонники з метою забезпечення якісного прикордонного контролю і здійснення відповідних перевірок на державному кордоні. Усвідомлюючи важливість знання прикордонниками англійської мови для виконання службових обов'язків ДПСУ докладає зусилля, з метою винаходження оптимального рішення для організації навчання англійської мови своїх співробітників.

З огляду на безперервність виконання прикордонниками обов'язків з охорони кордону оптимальним варіантом вирішення цієї проблеми може бути використання дистанційного навчання (ДН) в системі професійної підготовки персоналу ДПСУ. Така форма навчання передбачає проходження курсів безпосередньо в підрозділах охорони державного кордону, без направлення до навчальних закладів.

Метою статті – є розробка та характеристика етапів алгоритму вивчення теми “Паспортний контроль” персоналом Державної прикордонної служби України за дистанційною формою навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Теоретичні дослідження з питань дистанційного навчання базуються на працях С. Архангельського, Ю. Бабанського, В. Сагарди, Л. Виготського, П. Гальперіна, О. Кіріленко, Г. Костюка, О. Матюшкіна, Н. Тализіної, П. Федорук та інших. Проблемою використання різних форм і засобів дистанційного навчання займалися: М. Галущак, О. Долгов, І. Долгова, Н. Жевакіна та

інші. Досвід європейських країн у галузі освіти став предметом наукових досліджень українських учених О. Авксентьевої, Н. Авшенюк, Л. Зязюн, О. Матвієнко та інших. Питання іншомовної професійної підготовки персоналу ДПСУ були в центрі уваги Т. Ваколук, В. Гапонової, В. Мичковської, Л. Рабійчук, І. Сніцар, І. Сусліної, Л. Якубовської та інших.

Навчання персоналу за дистанційною формою передбачає можливість отримувати знання у зручний для нього час, у тому темпі, що він сам собі обирає, але в рамках визначених термінів проведення курсу. Немає необхідності витратити час та кошти на дорогу до навчальних закладів та центрів для складання поточних, а зрештою і підсумкових контролів. Тому вибір дистанційного навчання для персоналу Держприкордонслужби України, що безперервно виконує завдання з охорони державного кордону є однією з ефективних форм навчання з метою підвищення їх іншомовної кваліфікації. Проте слід зазначити, що дослідження алгоритму вивчення англійської мови за дистанційною формою навчання, а особливо етапів опрацювання професійно-спрямованих тем залишається поза увагою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з наказом Адміністрації ДПСУ “Про підготовку особового складу Державної прикордонної служби України” було реалізовано запровадження курсів вивчення іноземних мов, зокрема англійської, для персоналу Держприкордонслужби України за дистанційною формою навчання на базі головного центру дистанційного навчання Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького в рамках професійної підготовки.

Дистанційне вивчення англійської мови передбачає самостійне проходження персоналом підрозділів охорони державного кордону навчального курсу за допомогою використання ресурсів відомчої мережі Internet ДПСУ та консультування з боку куратора. Категорії персоналу для підвищення їх мовної кваліфікації визначаються самими органами охорони кордону, що забезпечує безперервний процес підготовки висококваліфікованих фахівців [1].

Метою вивчення теми “Паспортний контроль” у межах курсу дистанційного вивчення англійської мови – є оволодіння персоналом

Держприкордонслужби професійною іншомовною комунікативною компетентністю, що передбачає розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності. Мета навчання досягається через виконання завдань, що спрямовані на розвиток навичок читання, аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення, а також формування вміння використовувати набуті знання у практиці іншомовного спілкування.

Вивчення навчального матеріалу з теми “Паспортний контроль” спрямоване на підготовку персоналу до використання англійської мови у службовій діяльності, а також у процесі спілкування з іноземцями і включає розвиток іншомовних комунікативних стратегій, оволодіння користувачами фонетичною та граматичною будовою англійської мови, засвоєння ними професійно спрямованої лексики, а також формування навичок спілкування англійською мовою під час виконання службових обов’язків.

Дистанційне навчання спрямоване на розвиток навичок говоріння, читання, аудіювання та, частково, письма. Навчання персоналу здійснюється на комунікативній основі. Навчання усному мовленню здійснюється поступово від елементарних висловлювань до вирішення проблемних ситуацій у службовій діяльності. Вивчення граматичного матеріалу сприяє формуванню навичок вірної побудови усних висловлювань. Виконання вправ на опрацювання лексичного матеріалу передбачає виділення словотворчих елементів, які сприяють розширенню активного словникового запасу персоналу ДПСУ.

Підбір навчального матеріалу з теми “Паспортний контроль” курсу дистанційного вивчення англійської мови для персоналу ДПСУ було здійснено на основі визначених компетентностей та рекомендацій щодо змісту програм навчання англійської мови, передбачених Уніфікованою програмою підготовки прикордонників країн Євросоюзу, розробленою Європейською агенцією прикордонної та берегової охорони. Ця програма визначає іншомовну компетентність прикордонника і його ставлення до вивчення англійської мови в такий спосіб: “Прикордонник повинен вміти продукувати, розуміти та спілкуватися англійською мовою впевнено і зрозуміло з використанням термінології та виразів професійного спрямування на теми пов’язані з виконанням службових обов’язків під час здійснення прикордонного контролю та виконання

завдань з охорони кордону. Прикордонник повинен усвідомлювати, що англійська мова є важливим інструментом для виконання повсякденних завдань, пов'язаних з прикордонним контролем або охороною повітряних, наземних й морських кордонів. Прикордонник повинен бути завжди готовим до подальшого вдосконалення своїх знань англійської мови. Прикордонник повинен вміти чітко та доцільно використовувати ввічливі форми вітання англійською мовою під час здійснення прикордонного контролю. Прикордонник приймає необхідність використання англійської мови в своїй повсякденній діяльності” [2, с. 75].

Алгоритм побудови кожного заняття теми передбачає проходження таких етапів: вивчення нового лексичного матеріалу, виконання дотекстових вправ, опрацювання тематичного тексту, виконання післятекстових вправ, вивчення питань для проведення інтерв'ювання, перегляд відео-фрагментів або прослуховування діалогів та виконання контрольно-перевірочних завдань. Такий алгоритм опрацювання навчального матеріалу дозволяє забезпечити достатнє опанування матеріалу відповідно до потреб іншомовної підготовки персоналу Держприкордонслужби України для виконання службових завдань щодо перевірки документів у пунктах пропуску через державний кордон України (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм побудови заняття з теми “Паспортний контроль”

Структура, організація та інтерфейс кожного заняття теми не викликає труднощів у використанні. Інформаційна сторінка навчального блоку містить перелік та назви занять теми, з відповідними гіперпоєдинаннями на відео та аудіо матеріали (рис. 2).

Рис. 2. Інформаційна сторінка вивчення теми “Паспортний контроль” курсу ДН англійської мови персоналу ДПСУ

Вивчення теми “Паспортний контроль” охоплює опрацювання таких тематичних занять як: “Діяльність пропускних пунктів” (“Border Crossing Points (BCP)”), “Процедура паспортного контролю” (“Border Crossing Procedure”), “Візні документи” (“Travel Documents”), “Візи” (“Visas”), “Культура паспортного контролю” (“Cultural Awareness”), “Профілювання ризиків” (“Profiling at BCP”) та “Нестандартні ситуації” (“Stressful Situations”).

Робота з кожним заняттям передбачає поетапне проходження тематичного навчального матеріалу відповідно до розробленого алгоритму, що забезпечує досягнення навчальної мети та ґрунтовне закріплення термінологічної лексики, необхідної для виконання професійних обов’язків персоналом ДПСУ.

Етап вивчення лексичного матеріалу включає ознайомлення з типовими термінологічними одиницями, необхідними для адекватного

перекладу тексту, особливостями їх перекладу та можливими синонімічними відповідниками (рис. 3).

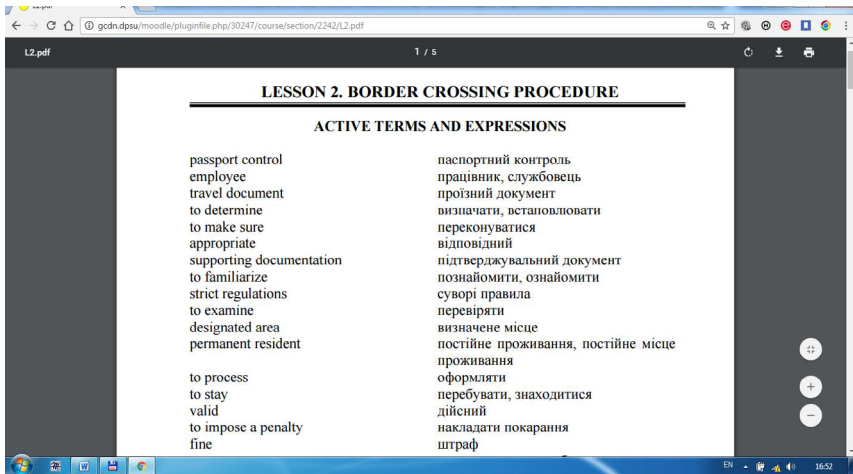

Рис. 3. Етап вивчення нового лексичного матеріалу заняття

Наступний етап передбачає виконання дотекстових вправ, які включають в себе підготовчі завдання до опрацювання тематичного тексту, а саме: переклад запропонованих виразів з англійської мови на українську, винаходження відповідного перекладу ключової лексики з запропонованих варіантів, підбір адекватного перекладу словосполучень англійською мовою на українську. Виконання таких вправ надає можливість підготувати тих, хто навчається до успішного перекладу тексту, звертаючи увагу на використання відповідної професійно-спрямованої термінології.

Тематичні тексти кожного заняття розкривають сучасні реалії здійснення прикордонного контролю в країнах-членах Євросоюзу та США. Окремі тексти було адаптовано таким чином, щоб якомога більше наблизити уживаний професійно-спрямований лексичний матеріал до потреб іншомовної підготовки персоналу. Окрім того, опрацювання текстів забезпечує набуття теоретичних знань стосовно здійснення паспортного контролю в інших країнах, що неабияким чином впливає на ефективну професійну діяльність та готовність персоналу ДПСУ до виконання завдань за призначенням.

Виконання післятекстових вправ з метою закріплення лексичного матеріалу передбачає визначення відповідності чи невідповідності запропонованих тверджень до фактів зазначених у тексті, вправи на заповнення пропусків з використанням наведених виразів, винаходження відповідного перекладу словосполучень професійного характеру, опрацювання додаткових мікротекстів прикордонного спрямування тощо.

Окремим блоком винесені вправи для набуття практичних навичок проведення інтерв'ювання іноземців, що слідує через державний кордон України. Відпрацювання порядку проведення співбесіди відповідно до запропонованої службової ситуації здійснюється з метою отримання та закріплення навичок проведення інтерв'ювання осіб, які перетинають державний кордон України, порушників законодавства з питань перетину кордону, незаконних мігрантів англійською мовою у ситуації, що може виникнути під час виконання службових обов'язків у відповідності до чинного законодавства України, нормативно-правових актів та договорів, вимог міжнародного права та відомчих стандартів Державної прикордонної служби України (рис. 4).

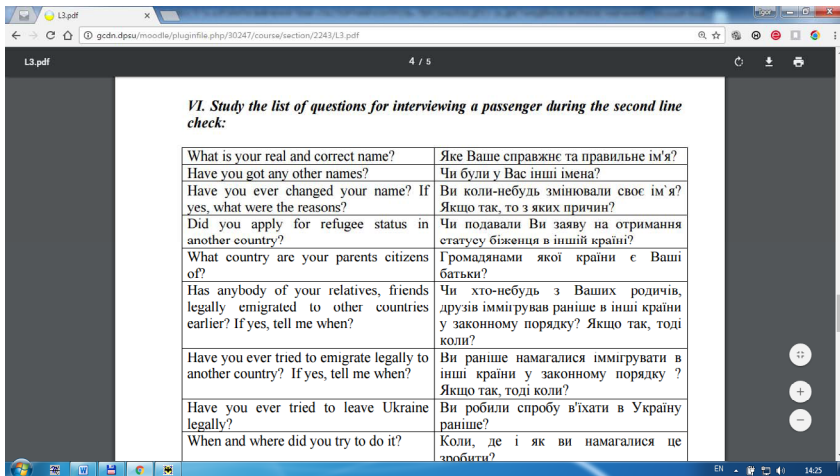

Рис. 4. Етап навчання проведенню інтерв'ювання іноземних осіб

Досить цікавим є етап перегляду та роботи з тематичними відео- та аудіо-сюжетами, який передбачає виконання вправ на самоконтроль. Такий вид роботи спрямований на розвиток навичок сприймання мови на слух. Озвучення діалогів та відео фрагментів цілеспрямовано здійснено представниками різних національностей, що надає змогу тим, хто навчається відчувати різні варіанти звучання англійської мови в залежності від національної приналежності іноземця. Відео матеріали представлені у двох можливих варіантах їх перегляду: з титрами та без титрів, що уможливує їх повноцінний перегляд як користувачами з досить низьким рівнем іншомовної підготовки, так і користувачам, які мають достатній рівень знання англійської мови. (рис. 5).

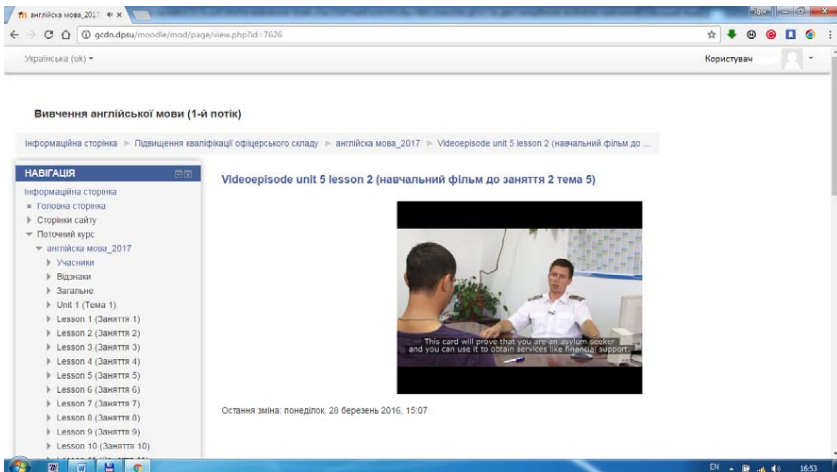

Рис. 5. Етап опрацювання відео-сюжету

З метою набуття навичок сприймання мови на слух, в залежності від рівня мовної підготовки персоналу, модульне середовище дистанційного курсу вивчення даної теми передбачає технічну можливість опрацювання окремих відео- та аудіо-фрагментів та їх повторне прослуховування.

Завершальним етапом дистанційного вивчення теми “Паспортний контроль” є проходження контрольно-перевірочних вправ (тестування). Тест передбачає використання завдань закритої форми та складений за принципом множинного вибору правильної відповіді

із 4 запропонованих варіантів. До кожного із завдань пропонується чотири варіанти відповіді, з яких лише один є правильним. Тест включає 10 лексико-граматичних завдань метою яких є перевірка знань професійно-спрямованої лексики та граматичного матеріалу теми й їх практичного використання. Час на виконання тесту обмежений однією годиною та трьома спробами його виконання, що надає можливість повторно відповісти на контрольні питання після опрацювання відповідного навчального матеріалу (рис. 6).

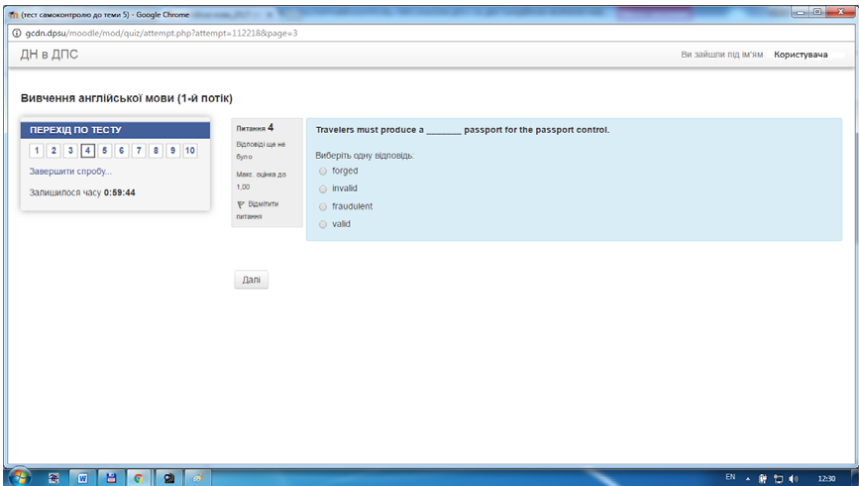

Рис. 6. Етап проходження тестування до теми “Паспортний контроль”

Проходження тестування за тему та за курс в цілому здійснюється в терміни визначені планом-графіком навчального процесу. Персонал Держприкордонслужби України має змогу самостійно обирати зручний для себе час, але не пізніше визначених термінів. До контрольного тестування за тему допускаються особи, які успішно пройшли тестування з попередніх тем та отримали позитивні оцінки. Результати складання тесту самоконтролю за тему оцінюються за п'ятибальною системою у відповідності до середньої кількості відсотків отриманих за вірні відповіді: “відмінно” – не менше 90 % правильних відповідей; “добре” – не менше 80 % правильних відповідей; “задовільно” – не

менше 60 % правильних відповідей; “незадовільно” – менше 60 % правильних відповідей [2].

Отже, за результатами вивчення теми “Паспортний контроль” курсу дистанційного вивчення англійської мови користувачі мають змогу отримати впевненість у використанні іноземної мови для вирішення завдань службового характеру, суттєво розширити словниковий запас професійно-орієнтованої термінології, вдосконалити навички читання, сприймання мови на слух й комунікативні навички, покращити професійну кваліфікацію стосовно іншомовної підготовки, успішно здійснювати обмін інформацією, що має відношення до виконання службових обов’язків у межах своєї компетенції, здійснювати ефективну комунікацію під час участі у спільних міжнародних операціях тощо.

Висновки. Розроблена тема “Паспортний контроль” є професійно-спрямованою складовою курсу дистанційного навчання англійської мови для персоналу ДПСУ та ефективно функціонує у системі професійної підготовки, відкриває доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної підготовки, дає абсолютно нові можливості для опанування та закріплення навичок іншомовного професійного спілкування, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми і методи навчання із застосуванням новітніх інформаційних технологій. Цей курс надає можливість персоналу ДПСУ без відриву від виконання службових обов’язків підвищити рівень володіння англійською мовою за професійним спрямуванням. Таким чином розроблений та охарактеризований алгоритм вивчення теми “Паспортний контроль” включає етапи вивчення нового лексичного матеріалу, виконання дотекстових вправ, опрацювання тематичного тексту, виконання післятекстових вправ, вивчення питань для проведення інтерв’ювання, перегляд відео фрагментів або прослуховування діалогів та виконання контрольних перевірок завдань тощо. Окрім цього, розроблені навчальні матеріали доцільно буде використовувати в освітньому процесі НАДПСУ за різними спеціальностями, інших навчальних закладах та центрах

Держприкордонслужби України; під час самостійної підготовки персоналу ДПСУ з метою формування професійної іншомовної компетентності.

Перспективами подальших наукових розвідок у даному напрямі є розробка навчально-методичного забезпечення курсу вивчення англійської мови за дистанційною формою навчання для персоналу Держприкордонслужби України в системі професійної підготовки.

Список використаної літератури

1. FRONTEX Agency. (2012). Common Core Curriculum. EU Border Guard Basic Training. Publishing Office. – 272 p.
2. Bloschchynskiy I. H. History of Distance Learning Creation of Personnel in the State Border Guard Service of Ukraine / Ihor Hryhorovych Bloschchynskiy // Nauka i Studia. Pedagogika, Psychologie a Sociologie. – Przemysł : Nauka i studia. – 2014. – № 2 (112). – P. 47–53.

Рецензент – доктор педагогічних наук, доцент І. Г. Блощинський

Яремчук І. А. Алгоритм изучения темы “Паспортный контроль” персоналом Государственной пограничной службы Украины по дистанционной форме обучения

В статті охарактеризован алгоритм изучения теми “Паспортный контроль” персоналом Государственной пограничной службы Украины по дистанционной форме обучения. Раскрыты этапы и особенности прохождения темы “Паспортный контроль” курса изучения английского языка по профессиональному направлению. Результаты разработки алгоритма изучения темы позволили сделать вывод о необходимости и эффективности его использования для получения персоналом Госпогранслужбы Украины навыков иноязычного профессионального общения.

Ключевые слова: *дистанционное обучение, персонал Государственной пограничной службы Украины, алгоритм изучения, паспортный контроль.*

Yaremchuk I. “Passport Control” Learning Algorithm in the Process of the State Border Service of Ukraine Personnel Distance Learning

The article reveals characteristics of “Passport control” learning algorithm stages in the process of the State Border Service of Ukraine person-

nel distance learning. Taking into account the regularity of the State Border Guard Service of Ukraine personnel duties accomplishment distance learning within the system of their professional training can be considered the best option concerning their foreign language training.

The developed “Passport control” learning algorithm in the process of the State Border Service of Ukraine personnel distance learning allows the SBGS personnel to acquire professional foreign communicative competence, which involves the development of all kinds of speech activity. The learning algorithm of each lesson involves passing the following stages: learning new lexical material, performing pre-reading exercises, dealing with thematic text, accomplishing post-reading exercises, studying the questions for interviewing, watching video-episodes or listening to dialogues and carrying out test exercises. “Passport control” learning covers the following lessons: “Border Crossing Points (BCP)”, “Border Crossing Procedure”, “Travel Documents”, “Visas”, “Cultural Awareness”, “Profiling at BCP” and “Stressful situations”. The learning process of each lesson foresees gradual covering of educational material according to the algorithm that ensures the achievement of educational goals and thorough studying of terminological vocabulary necessary for the performance of professional duties by the SBGS personnel. Subsequent to the results of “Passport control” learning in the process of the State Border Service of Ukraine personnel distance learning the users shall gain confidence in the English language using to meet the challenges of official character, to significantly expand vocabulary of professionally-oriented terminology, to improve reading, listening comprehension and communication skills, to enhance professional qualifications concerning foreign language training, to successfully exchange information relating to service duties accomplishment within their competence, to carry out effective communication while participating in joint international operations, etc.

Keywords: *distance learning, the State Border Guard Service of Ukraine personnel, learning algorithm, passport control.*